

Themanetwerk Jeugd & Gezin: de rode draad

In 2022 is het themanetwerk Jeugd en Gezin opgericht. Tijdens verschillende deelsessies heeft het themanetwerk met elkaar uitgewisseld over het onderwerp Jeugd en Gezin. Tijdens deze verschillende sessies was een rode draad zichtbaar: een breed gedragen visie vanuit het themanetwerk. De rode draad tekende zich af door de thema's die ter sprake kwamen en de manier waarop hierover werd gesproken. Met behulp van deze input is deze rode draad verwoord in dit 'rode draad' document: een document met een visie op het thema jeugd en gezin.

Wie in het oude Israël door de velden liep zag een beeld van mensen die zij aan zij op de akker werkten. Allemaal in de brandende zon, allemaal met als doel om te voorzien in hun eigen levensonderhoud. Het land van melk en honing behoorde toe aan het hele volk, of je nu rijk was of arm. Voor degenen die in armoede leefden gold dat zij recht hadden op de randen van de akkers. De grondeigenaar ging dus nooit helemaal tot de rand bij het oogsten.

Wat nu als wij ook zouden stoppen met tot de randen gaan om het maximale te halen voor onszelf? Wat als we een stukje van onze tijd, aandacht en energie zouden overhouden? Zouden we daarmee niet onszelf helpen én de mensen bij wie het niet vanzelf gaat?

De samenleving en de pedagogische basis

- **Van welvaart naar welzijn, geef gezinsleven weer prioriteit.**

Arbeid is anno 2023 in Nederland niet langer een inkomstenbron om welzijn mogelijk te maken, maar een doel op zich om onze economische groei te faciliteren. Alles ten dienste van de economie. Het idee leeft breed dat je pas waarde toevoegt als je werkt en bijdraagt aan het Bruto Nationaal Product, onbetaald werk, mantelzorg en het gezinsleven zijn daaraan ondergeschikt. En dit idee wordt door de overheid versterkt en gevoed. Er is weinig ruimte voor rust: die staat onder druk. Dit heeft direct invloed op de kwaliteit van het samenleven en het gezinsleven. Het gezinsleven komt onder druk te staan, doordat ouders worden gestimuleerd meer (betaald) te werken. Er is onvoldoende tijd voor verbinding tussen mensen, hierdoor komt vriendschap en naoberschap onder druk te staan. En deze grondhouding sijpelt door tot in het onderwijs, de kinderopvang en in het sociale leven. De nadruk komt daarmee te liggen op het maximale halen uit de cognitieve ontwikkeling. Deze grondhouding sijpelt ook door in de hoofden van kinderen en jongeren, wanneer ben je waardevol in deze samenleving. Veel kinderen en jongeren gaan hierdoor gebukt onder een grote prestatiedruk met grote gevolgen voor hun welzijn. De ChristenUnie themagroep pleit voor meer rust in onze samenleving, meer tijd voor het gezin en het vieren van het goede van het leven. Meer tijd, ruimte en maatwerk voor kinderen en jongeren om te bepalen wat ze echt willen, kunnen en moeten leren. Scholen die kinderen en jongeren helpen om zich te ontwikkelen en te leren wie ze zijn, hoe ze zijn en hoe ze hun plek kunnen ontdekken in de maatschappij. Tevens pleiten wij voor een veel grotere waardering voor onbetaalde werk (zoals mantelzorg, opvoeding, vrijwilligerswerk en huishoudelijk werk), want dit draagt feitelijk minstens zoveel bij aan onze samenleving. En laten we onze kinderen leren om het anders te doen dan wij, laten we ze leren om 'mens' te zijn.

- **Generatie Z**

Bekijk de huidige situatie vanuit het bewustzijn dat deze generatie jongeren opgroeit op onontgonnen terrein. Er is steeds minder ruimte voor het gezinsleven. Kinderen met een

ouder die elke dag thuis is wanneer ze uit school komen zijn een grote minderheid geworden. De meeste ouders hebben niet de keuze meer om thuisouder te zijn, omdat de kosten te hoog zijn. Wat emancipatie en vrijheid had moeten zijn, is veranderd in een financieel keurslijf. Ook de verplaatsing van (een deel van) het sociale leven naar het digitale domein speelt een grote rol bij deze generatie. Tenslotte hebben kinderen en jongeren van nu grote zorgen over polarisatie en klimaatverandering. Dit terwijl hun opvoeders nog zoekende zijn in hoe hen hierin te begeleiden en we maatschappelijk gezien de gevolgen hiervan nog niet kennen. We moeten in al deze hectiek ruimte en rust creëren voor ouders om werk, gezin en een sociaal leven in balans te houden. De huidige generatie en jongeren krijgt de klappen van veel van het uitgevoerde beleid. Ze hebben niet het idee dat er genoeg aan hen gedacht wordt. Een huis kopen, onzekerheid op de arbeidsmarkt, klimaatveranderingen, de kloof tussen arm en rijk en het uitkleden van de studietijd. Het opbouwen van een normaal leven zoals vroeger kan bijna niet meer of gebeurt steeds later. Dit geeft veel onzekerheid.

Vanuit Perspectief:

Deze generatie gaat best wel gebukt onder het wantrouwen en misframing vanuit de overheid en politiek jegens hun generatie. Dit geldt voor studenten (leenstelsel, prestatiebeurs, aanwezigheidsplicht, perverse prikkels onderwijsinstellingen gerund als bedrijven en BSA), maar ook voor jongeren met een handicap (Wajong, bijstand, grote regionale verschillen ondersteuning, regeldruk etc.). Zij zijn zich ook bewust van het feit dit juist hun ouders in de meeste gevallen niet de keuze konden maken om thuis te zijn, omdat dit simpelweg niet te betalen was.

- **Sleutel aan onze culturele/maatschappelijke overtuigingen over opvoeden.**

Het opvoeden van kinderen is een van de meest vervullende taken die een mens kan volbrengen in het leven. In het opvoeden gaat het om het overdragen van ons rentmeesterschap, het leren van de volgende generatie om op de schepping te passen. Een kind leren om te leven heeft mooie kanten, maar tegelijkertijd ervaren we juist in het opvoeden ook de imperfectie van het leven: het gaat met vallen en opstaan. Het goede willen doen, maar ontdekken dat het niet meevalt. Omdat opvoeden zo sterk verweven is met wie wij zijn als mensen, is het ook omgeven met kwetsbaarheid. Het is in onze cultuur niet vanzelfsprekend om te praten over de moeilijkheden en imperfecties die bij opvoeden horen. Maakbaarheid is het adagium, zonder nuanceren van de beperkingen die er zijn. We zijn geneigd alleen de mooie momenten te delen en wekken daarmee ten onrechte de indruk dat de moeilijke momenten niet normaal zijn. Terwijl juist door het delen van de moeilijke momenten, de kansen ontstaan voor naasten om herkenning te bieden of bij te springen.

- **Betrokkenheid bij de jeugd is een taak van ons allemaal**

De laatste jaren is de arbeidsparticipatie van ouders (met name moeders) enorm toegenomen. Tegelijkertijd is het de hoeveelheid tijd die wordt besteed aan opvoeden gelijk gebleven. Het faciliteren en aanmoedigen van vaders om hierin een grotere rol te vervullen verloopt mondjesmaat. Dit zorgt voor een grote druk op ouders. Opvoeden zijn we steeds meer een individueel project voor ouders gaan vinden. Er zijn echter veel partijen die (of we het nu willen of niet) een belangrijke rol spelen bij het opvoeden van kinderen en jongeren. Familieleden, burens, kerkgenoten, sportcoaches en andere betrokkenen vanuit de leefomgeving van kinderen. Maar ook bedrijven hebben invloed, maar ze onttrekken zich aan deze pedagogische verantwoordelijkheid. De kinderen en jongeren van nu worden geconfronteerd met de last van klimaatverandering, waardoor sommige nu al wakker liggen. Kinderen en jongeren worden steeds verleid met ongezond eten met als gevolg een stijging

van kinderen met overgewicht. Jongeren worden uitgenodigd om te gokken op gokwebsites of te beginnen met vaperen, wat voor velen het begin is van een rookverslaving. Ook zijn kinderen en jongeren een belangrijk verdienmodel geworden voor sociale-media bedrijven en zelfs voor jeugdhulporganisaties.

- **Sleutel aan de culturele/maatschappelijke overtuigingen en mechanismen over wat normaal is en wat afwijkend.**

Er zijn veel mechanismen werkzaam in de samenleving die ervoor zorgen dat we een verschil met het gemiddelde eerder zien als afwijking. Zeker in een tijd waarin jongeren hun identiteit zoeken. De gedachte dat zij afwijkend zijn, kunnen zij internaliseren waardoor het idee zichzelf steeds meer versterkt. Ook de zorg in Nederland is gebaseerd op een (meetbaar) onderscheid tussen normaal en afwijkend en op de gedachte dat hetgeen afwijkend is kan worden gerepareerd met individuele hulp. Deze denkwijze moeten we loslaten en op zoek naar nieuwe manieren om met verschillen tussen mensen om te gaan. We moeten gaan waarderen dat er nu eenmaal verschillen zijn tussen mensen. Die verschillen zorgen voor een variatie aan talenten en eigenschappen die voor ieder op hun eigen plek van waarde kunnen zijn. De focus moet verschuiven naar de aandacht voor het creëren van omgevingen waarin die verschillen er kunnen zijn en waarin kinderen, hoe verschillend ook, kunnen gedijen. We moeten op zoek naar een nieuwe manier waarop de maatschappij (en zorginstanties) omgaat met mensen die niet kunnen meedoen.

- **Maak ruimte voor imperfectie en de gewone risico's van het leven**

Om op te groeien tot een gezonde en stabiele volwassene heeft ieder kind (tot op zekere hoogte) nodig om te leren omgaan met weerstanden. Ontwikkeling draait om het bereiken van de volgende mijlpaal, een stap leren zetten al zijn je beentjes er nog te krom voor. De taal leren spreken, al gaat dat nog niet perfect. Ieder kind is uniek gemaakt, ieder mens is imperfect en iedere ontwikkeling zal ook zijn eigen uitdagingen kennen. We moeten stoppen om imperfectie als een probleem te duiden en we moeten stoppen om ieder kind langs de lijn van een gemiddelde ontwikkeling te leggen. Bij een gezonde ontwikkeling is het voorwaardelijk om ondanks de weerstanden te blijven groeien, om die te zien als beperkingen die overwonnen kunnen worden. Je inkomsten kunnen minder worden, je kunt ziek worden, je akkers staan vol onkruid. Het leven bestaat uit momenten van vreugde, maar tijdens het werken stuit je op beperkingen. Dit gaat door tot de dood. Bij het leven horen de gewone risico's van het leven, door alle risico's weg te regelen ontnemen we kinderen en de maatschappij kansen! We moeten het dan ook zeker geen taak van de overheid en professionals maken om al deze risico's glad te strijken.

- **Bewerkstellig een kanteling naar denken vanuit een pedagogische basis**

Ons denken en handeling kenmerkt zich door het willen bewerkstellingen van een verandering in het kind (en dus individuele hulp), terwijl juist een goede pedagogische omgeving de succesfactor is voor een goede ontwikkeling. De verbindingen binnen de leefwereld van een kind zijn daarbij de sleutel tot succes. Maar deze elementen zijn nu te vaak niet aan elkaar verbonden en worden zelfs door verschillende ministeries aangestuurd. Dit terwijl juist het samenbrengen van ouders, buurt, leerkracht, kerk, sportvereniging en de jeugdhulpverlener zorgt voor die brede (pedagogische) kijk die helpt!

- **Luister naar kinderen en jongeren**

Kinderen en jongeren hebben nauwelijks een stem in het publieke debat, terwijl wel veel beleid veel invloed op hun leven heeft. Deze kwetsbare belangen moeten ook geborgd worden, aangezien deze electoraal vaak weinig tot geen winst opleveren. Het is makkelijk om vanaf een afstand in te vullen, wat zij nodig hebben. Hierdoor sluit veel beleid in de praktijk niet aan en worden de echte problemen niet opgelost.

- **Regels moeten ruimte creëren, niet beperken**

De regels in onze maatschappij werken beperkend voor jeugdigen en gezinnen. Gezinnen in moeilijke situaties stuiten op een muur van bureaucratie om te voorzien in hun levensonderhoud. Het aantal regels en de hoeveelheid beleid is alsmaar toegenomen, maar daarmee neemt ook de kans toe dat we gezinnen vermalen in de complexiteit van onze overheid. Ouders met kinderen met een beperking moeten keer op keer aantonen dat hun kind 'bewezen' dusdanig beperkt is dat ze het recht hebben om hun hand op te houden. Het ChristenUnie themanetwerk pleit voor een maatschappij waarin er op een natuurlijke manier ruimte is voor gezinnen in moeilijke omstandigheden. Laten we randen in onze akker creëren, een regelluwe ruimte waar gezinnen zij aan zij met beter bedeede gewone mensen kunnen doen aan de maatschappij. Niet door je hand op te houden, niet door formuleren in drievoud in te dienen. Het is aan de maatschappij om die ruimte te creëren: randen van de akkers.

Breed jeugdbeleid

Bovenstaande algemene lijn kan volgens de themagroep als volgt vertaald worden naar uitgangspunten voor jeugdhulp.

- **Stuur met vertrouwen, niet met controle**

Er is een fijne lijn tussen sturingsinformatie die nodig is voor het politieke proces en doorgeslagen controle die afbreuk doet aan professionele ruimte, autonomie en wederzijds vertrouwen. Dat begint al in het onderwijs, waar nauwelijks ruimte is voor het kind dat afwijkt van de norm. Waar het curriculum anno 2023 nog steeds sterk is gericht op cognitie en het leven leren leven er maar bij hangt. Maar ook in de jeugdhulp, waar gemeenten zoeken naar grip en hiervoor vaak de bekende mechanismen van sturing en controle aanwenden. Het huidige stelsel van producten, prestatie indicatoren, protocollen en contracten lijkt een doel op zich te zijn geworden. Er gaat geld, menskracht en vertrouwen verloren, terwijl dit juist zo belangrijk is om met de beperkte middelen de juiste zorg te kunnen verlenen. Bestuurlijke grip krijg je niet door je blind te staren op cijfers en data, maar door vanuit wederzijdse betrokkenheid en gedeelde maatschappelijke visie tussen de (lokale) overheid en haar partners daar samen aan te bouwen.

- **Alle aandacht gaat naar het systeem, maar wat is het doel?**

Een systeem is er om de mensen te dienen, niet andersom. De keuzes binnen het Jeugdzorg-, Onderwijs- en Zorgsysteem worden te vaak bepaald door de manier waarop het is georganiseerd of gefinancierd. De keuzes die we maken zijn vaak een reactie op eerdere keuzes die we binnen hetzelfde systeem maakten. Er is tijd en reflectie nodig om hieruit te stappen. Om ons af te vragen wat we nu eigenlijk willen bereiken en welke aanpak hiervoor nodig is. Geef ook ruimte aan de wensen van het kind en de jongeren. Wat vinden zij belangrijk en welke problemen willen zij opgelost zien.

- **Afbreken van de risicoregelreflex: het onzekere voor het zekere**

De behoefte om risico's te beperken heeft op alle niveaus een effect op de hulpverlening. Zowel wethouders, aanbieders als individuele professionals ervaren een perverse prikkel om die interventie te doen die de risico's het meeste inperken. Dit terwijl het nemen van ingecalculeerde risico's juist zou leiden tot meer ruimte, meer tijd en meer kansen voor gezinnen en hulpverleners om de problemen op te lossen.

- **Geef informele zorg een plek in formele zorg**
De meest duurzame oplossingen liggen in het netwerk van het gezin zelf. Dit zijn de mensen die kunnen blijven wanneer de hulpverleners vertrekken. Voorbeelden als de JIM en de Eigen Kracht Conferentie tonen aan dat het bieden van ruimte aan informele zorg van grote meerwaarde kan zijn voor gezinnen en de behoefte aan formele zorg kan terugdringen.
- **Geef professionals de ruimte voor hun vakmanschap (ambacht)**
De professionals in de jeugdzorg, het onderwijs en de kinderopvang spelen een belangrijke rol in het leven van kinderen en jongeren. Het is een ambacht om goed te kunnen luisteren, in te spelen in het leven van jongeren, verbinding te zien en te maken. Te vaak denken we dat we met technische kennis vanuit beleid van boven op de zorg, onderwijs en opvang kunnen verbeteren. Er is niet een concreet stappenplan voor elke kwetsbare situatie. Dit vraagt om praktisch kennis, creativiteit, pragmatisme en vrijheid. Tijdsdruk, werkdruk en administratieve lasten staan vaak in de weg. Dit is voor veel professionals een reden om te stoppen met het werk of waardoor professionals uitvallen. Er is niet alleen ruimte nodig om te handelen, er is ook ruimte nodig om als professional te groeien. Samen leren in de praktijk is cruciaal, zeker in de complexe praktijk van het alledaags leven. Dat betekent ook ruimte geven in de opleidingen om een bredere blik te geven op die complexiteit.
- **Waardeer en versterk gezinsrelaties**
Mensen groeien op en leven in verbinding met de mensen om hen heen. Voor de meeste kinderen betekent dit gelukkig dat zij in relatie staan tot hun ouders en eventuele broer(s) of zus(sen). Wanneer jeugdhulp nodig is, dienen die gezinsrelaties gewaardeerd, gerespecteerd en waar nodig hersteld en versterkt te worden. Want ze zijn essentieel voor opgroeiende kinderen, juist ook als het leven tegenzit. Dit weegt nog zwaarder als sprake is van jeugdhulp met verblijf en al helemaal bij een gedwongen opname. Juist in situaties waarin fysieke afstand ontstaat, is het van groot belang dat hulpverleners investeren in de gezinsrelaties. Allereerst door bij noodzakelijke uithuisplaatsingen in te zetten op het samen plaatsen van broers en zussen. Op grond van internationaal recht is Nederland reeds verplicht ervoor te zorgen dat bij een uithuisplaatsing broers en zussen waar mogelijk bij elkaar blijven. Maar als samenplaatsing niet mogelijk is of wanneer uithuisplaatsing slechts voor één kind noodzakelijk is, dienen hulpverleners de gezinsrelaties te stimuleren door bijvoorbeeld het bezoek aan te moedigen en onderling contact te faciliteren. Wij pleiten daarom voor het wettelijk vastleggen van het waarderen en respecteren van gezinsrelaties bij de uitvoering van jeugdhulp en van het daaruit voortvloeiende uitgangspunt dat broers en zussen bij uithuisplaatsingen bij elkaar blijven.
- **Zet in op gezonde relaties tussen ouders (ook als zij gescheiden zijn)**
Relatietwijfel en echtscheidingen zijn een grote risicofactor voor een gezonde ontwikkeling van kinderen. Erg vaak is jeugdhulp aan kinderen uit gezinnen met relatieproblemen of scheidingsproblematiek als dweilen met de kraan open, omdat het kind wel geholpen wordt maar de relatie tussen de ouders niet verbetert. Ook worden jeugdhulpverleners nog te vaak gepositioneerd als bemiddelaar tussen ouders, terwijl dit niet hun vakgebied is. Verlaag de drempel naar relatietherapie en vakkundige mediation en baken goed af waarvoor jeugdhulp zinvol is en waarvoor niet.
- **Positioneer professionals zo dat zij de pedagogische basis versterken**
Voor professionals geldt in het huidige systeem dat zij vaak alleen hun werk kunnen doen wanneer dit is gekoppeld aan een individu, want alleen zo wordt het werk dat zij doen ook gefinancierd. Maar daarmee maken we de financiering richtinggevend voor hun handelen. Er is een individuele hulpvraag nodig en soms een diagnose om hulp te kunnen bieden. Dit terwijl de expertise van professionals een grote meerwaarde kan zijn wanneer deze kan

worden ingezet vanuit het collectief. Zij reageren dan niet meer alleen op problemen van individuele kinderen, maar ook op zwaktes in de pedagogische basis. Door de kennis en expertise van de sportclub, school, straat en buurt te versterken, zullen zij het vangnet vormen dat nodig is voor kinderen en gezinnen die een duwtje in de rug nodig hebben. Individuele hulp is dan minder vaak nodig. Organiseer verbindingen tussen onderwijs, jeugdzorg, jongerenwerk, kerk, etc. Geef jeugdzorg ook echt de taak om aanvullend op deze voorzieningen te opereren. Positioneer professionals van lokale teams zo dat zij een samenbindende rol kunnen hebben tussen lokale voorzieningen. Dit vraagt ook om een andere manier van werken en denken. Professionals die dit niet gewend zijn hebben ook de tijd en ruimte nodig om deze kwaliteiten te ontwikkelen.

- **Bekijk de kinderen en jongeren in hun context bij problemen**

Goed analyseren van de gehele context en de geschiedenis van het kind met als doel om tot een verklarende analyse te komen van problemen leidt tot een goed onderbouwd handelingsperspectief. Die biedt handvatten voor het aanpassen van factoren in de omgeving waardoor het kind zelf weer tot ontwikkeling kan komen. Maar het diagnosticeren met een classificatie als doel op zich helpt een kind niet verder en doet zelfs afbreuk aan de vaak veel complexere oorsprong van de ervaren problemen.

- **Voorzie onderwijs van een bredere pedagogische taak en visie**

Echt inclusief onderwijs is onderwijs dat zich niet alleen richt op cognitieve prestaties en het maximale halen uit de cognitieve ontwikkeling van een kind. Hierbij hoort een brede pedagogische taak en visie met ruimte voor talentontwikkeling, levensvaardigheden, relaties en welzijn. Onderwijs is voor veel kinderen en jongeren na thuis de belangrijkste plek om te komen. Het is een plek voor ontmoeting voor kinderen, jongeren en ouders. Een nauwe verbinding met de pedagogische basis, verstevigt de ontwikkeling. Het onderwijs heeft een levenswaardige opdracht die invulling geeft aan het zien van de totale mens en niet slechts de cognitie. Dit vraagt om een heroverweging van de nadruk op cognitieve vaardigheden, de gevraagde competenties van leerkrachten en van het aantal kinderen in de klas.

- **Zet in op het versterken van lokale teams, maar wel met de juiste kennis en expertise**

Lokale teams die niet alleen een loketfunctie vervullen maar ook daadwerkelijk gezinnen bijstaan met raad en daad vervullen een belangrijke rol voor kwetsbare gezinnen. Zij kunnen de spin in het web van lokale voorzieningen zijn. Daarvoor is het nodig dat zij veel contextuele en pedagogische kennis en expertise in huis hebben, goede analyses kunnen maken en kunnen bouwen aan een sterk lokaal netwerk. Tegelijk zien we dat deze teams in sommige gemeenten onder druk staan om door te professionaliseren, meer individuele hulp te verlenen en meer te doen rondom veiligheidsvraagstukken. Daarmee lopen we het risico dat lokale teams steeds meer op specialistische jeugdhulp gaan lijken en hun unieke positie onvoldoende benut wordt. Geef lokale teams de mogelijkheden om goed af te bakenen waar hun core-business ligt en breid hun kennis uit met expertise die hen helpt om die rol te vervullen. Stimuleer gemeenten om te stoppen met lokale teams die alleen een loketfunctie vervullen of niet vrij toegankelijk zijn.

- **Wees je bewust van het risico op boemerangbeleid**

De recente geschiedenis heeft aangetoond dat complexe systemen zeer weerbarstig zijn voor wezenlijke veranderingen. Instellingen en overheden zijn ingericht om te werken binnen bepaalde kaders en zijn er (financieel) van afhankelijk. Professionals zijn opgeleid om binnen deze kaders te opereren. Alles in het systeem zal dus haast automatisch terugspringen in dezelfde groef. Wezenlijke verandering kan alleen stap voor stap en met een helder doel voor ogen. Het trachten te 'framen' van de problemen in iets eenvoudigs draagt dan ook niet bij aan deze verandering. Is de analyse te eenvoudig, dan is de oplossing dat ook. Dit hebben

we gezien in de politieke discussies over verdringing van zware zorg door lichte zorg, grote tegen kleine aanbieders, winstbejag/marktwerking, bureaucratie en gebrek aan veerkracht bij ouders en kinderen. Ze leiden telkens weer tot boemerangbeleid. Het past de ChristenUnie om de problemen te zien in het licht van alle nuances die een rol spelen en met klem in te gaan tegen doelloze framing of versimpeling van wat er speelt. In een dergelijk kwetsbaar systeem is de botte bijl geen optie, maar ook eindeloos praten en polderen zal niet helpen. Er is een duidelijke richting nodig en een politiek die de leiding neemt om het systeem stap voor stap te doen veranderen.

- **Heb oog voor de kleine aanbieders en de vernieuwers in de jeugdzorg**

Het inschrijven voor een aanbesteding is zeer complex en tijdrovend. Dit werpt een drempel op voor o.a. kleine zorgaanbieders of ZZP-ers. Bovendien hebben zij een veel minder sterke positie aan de verschillende overlegtafels, waardoor hun belangen mogelijk minder goed bediend worden. Zij lopen daardoor het risico platgewalst te worden door beleid dat is afgestemd op de grote aanbieders. Willen we deze hulpverleners uit de markt verdrijven, terwijl zij vaak met veel meer passie, betrokkenheid en flexibiliteit hun werk uitvoeren? Dit zijn toch juist de mensen die we dit werk willen laten doen? Vereenvoudig de route naar aanbesteding en zorg dat ook de kleine zorgaanbieders en ZZP-ers dezelfde kansen krijgen als de grote aanbieders.

Ons huidige systeem van jeugdhulp en onderwijs is ontstaan in een maatschappij waar onze bestaansbronnen worden uitgeput, waarin alles is gericht op economie en bejag. In zo'n maatschappij ontstaat een systeem waarin de minder bedeelden beroep kunnen doen op een voorziening, hun hand kunnen ophouden, om hulp moeten vragen. Het afbouwen van zo'n systeem kan alleen als het alternatieve vangnet er staat. Dat vangnet is een maatschappij waarin voor de mensen met tegenslagen in het leven ruimte is, een rand in de akker, als fundamentele eigenschap van onze samenleving. Niet achter een loket of beschikking, maar een maatschappelijk systeem dat er gewoon is. De overheid moet gezinnen de ruimte en de mogelijkheden geven om hun eigen verantwoordelijkheden na te komen. De overheid kan niet afzijdig blijven, maar moet nooit de verantwoordelijkheid overnemen. Laten we randen in de akkers creëren voor jeugdigen en gezinnen die om wat voor reden dan ook het even niet redden in het leven.

Concrete beleidsaanbevelingen:

Het vertalen van een brede visie zoals deze Rode Draad naar concrete beleidsaanbevelingen, heeft als risico dat de onderliggende visie wordt vergeten en alleen het beleid aandacht krijgt in de politieke arena of onderhandelingen over het coalitieakkoord. Toch doen we hier een aantal aanbevelingen, met de waarschuwing dat goed beleid begint bij een breed gedragen visie en heldere doelen.

- *Ontwikkel een gezinstoets*, die de impact van nieuw beleid en wetgeving voor kinderen en gezinnen in kaart brengt. Zo wordt de impact op gezinnen ook inzichtelijk voor beleid dat indirect kinderen en gezinnen raakt.
- *Stel een Minister voor Jeugd en Gezin aan*. Deze Minister is verantwoordelijk voor de impact van al het (nieuwe) beleid dat raakt aan het leven van kinderen, jongeren en gezinnen. De Minister voor Jeugd en Gezin heeft een eigen portefeuille, een eigen begroting en maakt gebruik van onderdelen van het ambtelijk apparaat van VWS, OCW, SZW en JenV. Zo bevordert en bewaakt de Minister een integraal jeugd- en gezinsbeleid.
- *Kinderopvang (na het eerste levensjaar) zou een pedagogische basisvoorziening moeten zijn*, want het draagt bij aan kansengelijkheid. Het loslaten van de arbeidseis voor kinderopvang

versterkt dit, omdat het dan ook beschikbaar is voor ouders die niet werken. Hierbij past ook het loslaten van de kinderopvangtoeslag en het invoeren van een inkomensafhankelijke eigen bijdrage. Voorwaarde hiervoor is wel dat de kinderopvang van dermate hoge kwaliteit is dat zij een grote rol kan vervullen voor kinderen die wat meer ondersteuning nodig hebben. Ook pleiten wij voor de vrije keuze voor het gebruiken of oprichten van opvang met een specifieke identiteit of richting.

Suggestie: uit onderzoek blijkt dat kinderopvang voor het eerste levensjaar schadelijke effecten heeft op de ontwikkeling van kinderen. Tegelijk is de personele inzet hier enorm groot. Door de mogelijkheden voor kinderopvang vóór het eerste levensjaar te beperken, kan personeel vrijgespeeld worden dat inzetbaar is voor de rest van de sector.

- *Geef financiële ademruimte aan gezinnen* (bestaanszekerheid, kinderarmoede, inkomstenbelasting, verlofregelingen, kinderbijslag, opvang, huisvesting, schuldhulpverlening).
- *Verbreed en vereenvoudig verlofregelingen*. Dit zal een bijdrage leveren aan het maken van gezonde keuzes voor de balans tussen werk en het gezinsleven.
- *Organiseer een wettelijke verplichting voor gemeenten om jongeren die uitstromen uit de jeugdzorg passende ondersteuning en huisvesting te bieden*. De ontwikkeling van jeugdigen stopt niet met 18 jaar en is in veel gevallen ook met 21 jaar nog niet compleet. De oplossing is echter niet per se dat ze langer jeugdhulp krijgen. Om door te kunnen groeien naar een zelfstandige plek in de maatschappij hebben zij vaak meer aan begeleiding bij praktische zaken en hulp bij het vinden van woonruimte en werk.
- *Versterk lokale (pedagogische) basisvoorzieningen*, zoals sportclubs, scholen, jongerenwerk, kerken en de lokale teams. Wanneer zij intensief samenwerken en onderling kennis delen, vormen zij samen een stevige pedagogische basis.
- *Zet in op een gezonde arbeidsmarkt voor professionals die een pedagogische rol vervullen rondom kinderen en jongeren*.
- *Bevorder in de opleidingen voor professionals in het jeugddomein expliciete aandacht voor systemisch en contextueel denken*. Goede jeugdhulp vergt een brede blik en kennis van pedagogiek en de algemene ontwikkeling van jeugdigen.
- *Zet in op collectief aanbod*. Stimuleer contact tussen ouders zodat ze elkaar kunnen bijstaan met raad en daad. Stimuleer contact tussen jongeren die elkaars situatie herkennen en elkaar kunnen ondersteunen.
- *Geen eigen bijdrage voor jeugdhulp*. Het Themanetwerk Jeugd en Gezin is ervan overtuigd dat niemand vraagt om problemen en pleit daarom voor het niet invoeren van een eigen bijdrage voor jeugdhulp.
- *Afbouw gesloten jeugdhulp*. Blijf landelijk stevig investeren in een snelle en zorgvuldige afbouw van gesloten jeugdzorg en het versneld stoppen met isoleercellen.
- *Dring marktwerking in de Jeugdzorg terug en verminder het product-denken*.
- *Pak de oorzaken achter onnodige administratieve lasten aan*. Vergroot het vertrouwen in de professional en dring de behoefte aan controle terug. Dring aan op het landelijk invoeren van standaarden voor bekostiging, kwaliteitseisen en bedrijfsvoering van aanbieders in het sociaal domein.
- *Dring de bureaucratie terug rondom SKJ registraties in de jeugdzorg*. Verruim de mogelijkheden om ook ervaringsdeskundigen en deskundigheid vanuit andere domeinen (zoals onderwijs of MBO) toe te voegen aan lokale teams en toch te blijven voldoen aan de SKJ registratie-eisen.

- *Zet in op beleid dat pleegouders en gezinshuizen ondersteunt en de bureaucratie voor hen terugdringt. Zet ook in op pleeggezinnen en gezinshuizen voor kinderen en jongeren met moeilijk verstaanbaar gedrag. Zij bieden immers het meest wenselijke perspectief voor kinderen en jongeren die niet thuis kunnen wonen, juist ook wanneer het de meest kwetsbare jongeren betreft.*
- *Leg wettelijk vast dat hulpverleners gezinsrelaties dienen te respecteren, waarderen, herstellen en bevorderen. Uit dit uitgangspunt vloeit ook de verplichting voort dat bij een uithuisplaatsing broers en zussen waar mogelijk bij elkaar blijven.*
- *Leg vast dat gemeenten vrij toegankelijke wijkteams moeten formeren die niet uitsluitend een loketfunctie hebben. Deze teams versterken de samenhang tussen lokale voorzieningen en kunnen door het ondersteunen van de lokale partners de pedagogische basis versterken.*
- *Voer de Hervormingsagenda Jeugd voortvarend uit. Er ligt een agenda met draagvlak en die moet leidend zijn de komende jaren. Gemeenten dienen de financiële middelen te krijgen (ook vanaf 2026!), die ze nodig hebben voor implementatie van de Hervormingsagenda Jeugd en voor de inzet van de jeugdzorg.*